

Complexnummer: 508275

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

St. Adrianus

Aantal complexonderdelen

3

Monumentnummers van complexonderdelen

508274, 508276, 508277

Woonplaats

Ter Aar

Gemeente

Nieuwkoop

Provincie

Zuid-Holland

Locatie van het hoofdobject

Langerarseweg 88, 2461 CL te Ter Aar

Complexomschrijving

Inleiding

Door J.L. Meester en J. Scheepens ontworpen Rooms-Katholiek kerkelijk complex, bestaande uit de centraal in het dorp Langeraar aan een ruim voorplein gelegen St. Adrianuskerk, gebouwd in 1901, en bijbehorende sacristie en pastorie, daterend van kort na 1902.

Omschrijving

Drieschepige in baksteen uitgevoerde basilicale kruiskerk in vroeg-gotische trant onder een samenstel van leien daken met natuurstenen details in de portalen, versneden steunberen, onderdorpels en beeldhouwwerk. Neo-gotisch interieur grotendeels in schoon metselwerk, de kruising, koor en nevenkoren zijn voorzien van neo-gotische polychromie. In het noordoosten zijn tegen het koor, op de fundamenteën van de vroegere kerk, de sacristie in neo-gotische stijl en de pastorie in overgangsarchitectuur gebouwd.

Waardering

Kerkelijk complex, ontworpen door J.L. Meester en J. Scheepens, bestaande uit St. Adrianuskerk, bijbehorende sacristie en pastorie met oorspronkelijk interieur en bijbehorende interieuronderdelen van algeme en belang vanwege de architectuur-, kunst- en cultuurhistorische waarde. Belangrijk werk uit het oeuvre van J.L. Meester en J. Scheepens, leerlingen van Cuypers. Tevens van belang vanwege de markante silhouetwaarde van de driebeukige kerk met hoge kerktoren en verhoogde kruising met vieringstoren temidden van de lage omringende bebouwing en vanwege de ensemblewaarde van kerk, sacristie en pastorie. Verder van belang vanwege de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

herinneringswaarde van het complex aan de van oorsprong voor Langeraar grote R.K. enclave.

Monumentnummer*: 508274

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	17 februari 1998
Kadaster deel/nr	82959/150

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Ter Aar	Nieuwkoop	Zuid-Holland

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Ter Aar	A			4399

Omschrijving**

Inleiding

In 1902 gewijde St. Adrianuskerk, gelegen aan een voorplein, in vroeg-gotische trant naar ontwerp van J.L. Meester en J. Scheepens. In het noordwesten bevindt zich tegen het koor van de kerk de sacristie (rijksmonumentnummer 508277).

NB In 1974 is het bankenplan gewijzigd, waarbij het middenpad is komen te vervallen. De oude banken zijn hergebruikt in de nieuwe opstelling.

Omschrijving

In baksteen opgetrokken centraliserende driebeukige kruisbasiliek met achthoekige kruising, driebeukig transept en vijfzijdig gesloten koor met veelzijdige zijkoren onder een samenstel van leien lessenaar- en zadeldaken met dakruiters en aan de westzijde voor het schip een hoog oprijzende toren op vierkante grondslag met ingesnoerde leien naaldspits. Tegen de zijbeuken bevinden zich in het westen veelzijdige kapellen onder een leien dak met kapelkruis. Tussen de noordelijke zijkapel en de toren bevindt zich een traptoren.

De verhoogde achzijdige kruising wordt beklemtoond door vier frontalen, gedecoreerd met klimmende blinde lancetvormige spaarvelden, die zich herhalen in de topgevels van de transeptarmen, en gedekt door zadeldaken bekroond met een ranke, kleine vieringstoren en kruis. De uitstekende transeptarmen zijn voorzien van zijbeuken, naar het westen toe een drie traveeën tellend schip. De gevels worden geleed door muurvlakken gescheiden door versneden steunberen waarin ofwel drie gekoppelde lancetramen opgenomen in een spitsboognis met natuurstenen onderdorpel ofwel door - in de noord- en zuidgevel van het transept klimmende - lancetvensters. De zijbeuken worden gedekt door lessenaardaken, de kapellen door puntaken met een kruis bekroond. De gevels van het koor worden geleed door vensters met natuurstenen tracering bestaande uit twee lancetramen en roosvenster met glas-in-lood.

Vierledige toren met hoofdportaal en aan weerszijden aangebouwde zijportalen. Eerste geleding van de toren, met op de hoeken haaks gestelde versneden steunberen, is vlak uitgevoerd, tweede geleding heeft aan noord- en zuidzijde drie lancetvormige

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

spaarvelden en aan westzijde drie lancetvensters in een spitsboognis gevat, derde en vierde verdieping aan elke zijde geleed door lisenen, rondboogfries en drie hoge smalle lancetvormige spaarvelden waarvan het bovenste deel met galmgaten. Toren met achtzijdige naaldspits en frontalen, elk met een uurwerk met wijzerplaat, eindigend in een torenkruis.

Spitsboogvormige hoofd- en zijportalen met wimbergen, in het hoofdportaal gedecoreerd met een spitsboogvormig spaarveld, in zijportalen met decoratieve band in siermetselwerk, afgewerkt met een natuurstenen lijst met hogels en in het midden een kruisbloem. In baksteen en natuursteen uitgevoerde archivolt en colonetten met natuurstenen gestileerde bladkapitelen. Elk portaal bevat een dubbele eikehouten deur met sierbeslag en een natuurstenen met rozetten gedecoreerde bovendorpel, waarboven natuurstenen rondboogtracering gevuld met veelkleurig glas-in-lood. Tegen de haaks gestelde steunberen van de toren zijn aan weerszijden van het hoofdportaal op bewerkte consoles natuurstenen heiligenbeelden onder rijk versierde baldakijnen geplaatst (H. Phocas, H. Lidwina, H. Willibrordus, H. Adrianus). Steunberen met pinakelbekroning aan weerszijden van de zijportalen.

Het inwendige van de kerk is grotendeels in schoon metselwerk uitgevoerd. Achtzijdige kruising met bakstenen stergewelf gedragen door acht bundelpijlers. Driedelige opstand in transeptarmen en middenschip bestaande uit spitsboogvormige arcadebogen waarboven een doorlopend bruinrood geschilderd fries met vergulde gotische letters en groene klaverrand aan de boven- en onderzijde afgezet met een bruin geglaazuurde bakstenen rand, triforium met vier gekoppelde spitsboognissen verbonden door deelzuiltjes met groen-rood gepolychromeerde kapitelen en lichtbeuk. Het triforium is in het transept versierd met schilderingen van musicerende engelen.

Midden- en zijschepen met bakstenen kruisribgewelven, afgezet met geglaazuurde bakstenen. Bakstenen pijlers op natuurstenen basement met colonetten en gepolychromeerde bladkapitelen, in de kruising gepolychromeerde gewelfaanzetten. Koorwanden bestaande uit twee geledingen, gescheiden door het tekstfries. Benedenzone met blinde spitsboognissen met in het boogveld schilderingen van o.m. vis met broodmand, Arma Christi en Agnus Dei. Bovenzone met veelkleurige gebrandschilderde ramen met voorstellingen uit het leven van Christus en heiligenfiguren.

De wanden van het transept en de koorkapellen zijn gepolychromeerd in aardekleuren. Boven een zwarte plint zijn zones met gestileerde florale motieven in verschillende kleurstellingen aangebracht, gescheiden door smalle bandfriezen met kleine motieven. In het transept zijn in de zone onder het triforium bruinrode spitsboogvelden in een omlijsting geschilderd, die dienen als achtergrond van witgeschilderde 18e eeuwse houten apostelbeelden, op bewerkte consoles geplaatst en vervaardigd door W.H. van der Wall.

In het westen een orgeltribune met opengewerkte borstwering gedragen door een spitsboogvormige arcadeboog. In de vier wanden van de toren diepe blinde spitsboognissen. Kruisribgewelf in gele baksteen met rode ribben, waarlangs een zwarte bakstenen rand. In de boogvelden van de portalen roosvensters met glas-in-lood in rode, groene, gele en blauwe kleuren in geometrische vormen. Overig glas-in-lood in transept, midden- en zijschepen en in kapellen met geometrische en florale ornamenten in heldere kleuren.

In het interieur zijn met name de volgende onderdelen van belang. Witgeschilderde houten beelden van de twaalf apostelen tegen de transeptwanden en beeld van H. Adrianus in het transept, daterend uit de achttiende eeuw en afkomstig uit de vroegere kerk, vervaardigd door W.H. van der Wall. In marmer en koper uitgevoerd hoofdaltaar met in hout en in brons uitgevoerde reliëfs, blijkens signatuur afkomstig uit het atelier van Brom te Utrecht en oorspronkelijk behorend tot de communiebank, evenals de koperen onderdelen van de lezenaar en altaartafel. In marmer uitgevoerd neo-gotische kansel op zuilen met gedecoreerde kapitelen met houten neo-gotisch klankbord. Wit marmeren altaartomben, afkomstig uit de vroegere kerk, uit het midden van de negentiende eeuw

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

in koorkapellen waarop beelden geplaatst. In de zuidelijke kapel tombe met annunciatiereliëf van Stracké en Mariabeeld, in de noordelijke kapel tombe met voorstelling van de marteldood van Adrianus met Christusbeeld. Twee eikenhouten, in neo-barokke trant gesneden biechtstoelen met figuratieve voorstellingen, ca. 1900. Kruiswegstaties met zijpanelen in de zijschepen en de transeptarmen geschilderd door Frans Loots uit Haarlem in 1912-1914. Op wanden van de zijkoren schilderijen van Loots uit 1913, voorstellende Christus in de Tempel en Werkplaats van Jozef. Westelijke zijkapellen, door ijzeren hekwerken afgesloten, en westwand eveneens met schilderijen van Frans Loots daterend rond 1915. Glas-in-lood vensters met kleine symbolische voorstellingen. Linker zijkapel met marmeren doopvont met koperen deksel gedecoreerd met de vier evangelisten, rechter zijkapel met altaar met Pieta-beeld. In de kerk bevinden zich de oorspronkelijke kerkbanken, zij het thans in gewijzigde opstelling. In rijk gesneden achttiende eeuwse orgelkas een tweeklaviersorgel van L. Ypma, gemaakt in 1854. Klokkenstoel met gelui bestaande uit drie klokken van Petit en Fritsen, 1920, diam. resp. 90 cm, 70 cm en 55 cm.

Waardering

In- en exterieur van vroeg-gotische parochiekerk met bijbehorende interieuronderdelen van algemeen belang vanwege de architectuur- en cultuurhistorische waarden, waarbij op bijzondere wijze de longitudinaalbouw gecombineerd wordt met een centrale achtzijdige kruising.

Tevens van belang als hoofonderdeel van het kerkelijke complex.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Kerk

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 508276

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	17 februari 1998
Kadaster deel/nr	82959/147

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Ter Aar	Nieuwkoop	Zuid-Holland

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Ter Aar	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Ter Aar	A			4399

*Omschrijving***

Inleiding

Op fundamenten van de vroegere kerk kort na 1902 naar ontwerp van J.L. Meester en J. Scheepens in overgangsarchitectuur gebouwde pastorie. De aangrenzende sacristie is verbonden met de kerk. Achter de pastorie en sacristie ligt een diepe tuin.

N.B. De aanbouw aan de achterzijde van de pastorie is naderhand aangebracht en valt buiten de bescherming.

Omschrijving

Het gedeeltelijk onderkelderde, twee bouwlagen met kapverdieping tellend pastoriegebouw is opgetrokken op L-vormige plattegrond onde r samenstel van met leien gedekte zadeldaken met licht overstek en kleine dakkapellen. Het bakstenen gebouw wordt rondom geleed door schuif- en T-vensters, waarvan de bovenlichten ofwel een drieruits-verdeling hebben ofwel een glas-in-lood-vulling, en boogvelden, gevuld met decoratief metselwerk, met strekken. De vijf venster-assen brede voorgevel heeft links een topgevel, waarin een gemetselde tandlijst is opgenomen, met overhangend houtwerk in de top, afgewerkt met een sierlijke houten lijst. In het midden de ingangsportiek bestaande uit drie hardstenen stoeptreden en eikehouten paneeldeur met glas en bovenlicht met kleine roedenverdeling uit de bouwtijd. De achtergevel, waarvan de vensters deels voorzien zijn van tralies, heeft een zelfde topgevel bij de dwarsvleugel als aan de voorzijde, een paneeldeur uit de bouwtijd en een hoge gemetselde schoorsteen. Linkerzijgevel, met op begane grond een nieuw venster, is voorzien van een gesloten houten veranda met veelkleurig glas-in-lood, aan de achterzijde overgaand in een open veranda, in de hoek vlak met hout gedekt. Op de vloer oorspronkelijke zwart-gele tegels. Stijl- en regelwerk op hardstenen neuten, bij de zijgevel gedeeltelijk vervangen door een smal houten raamwerk met glas. In het inwendige bevinden zich onder meer oorspronkelijke deuren, glas-in-lood, eenvoudige stucplafonds. Kelder met troggewelf.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Waardering

Gave pastorie met voor de functie en tijd van ontstaan kenmerkende vormgeving deel uitmakend van het kerkelijk complex van de R.K. dorpskerk H. Adrianus en als zodanig van belang.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerkelijke dienstwoning

Functie

Monumentnummer*: 508277

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	17 februari 1998
Kadaster deel/nr	82959/144

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Ter Aar	Nieuwkoop	Zuid-Holland

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Ter Aar	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Ter Aar	A			4399

Omschrijving**

Inleiding

Op fundamenten van de vroegere kerk kort na 1902 naar ontwerp van J.L. Meester en J. Scheepens in neo-gotische stijl gebouwde en met pastorie verbonden sacristie, in het noordoosten aansluitend bij het kerkkoor.

Omschrijving

Geheel in baksteen opgetrokken sacristie op min of meer vierkante grondslag bestaande uit een bouwlaag en vlak gedekt. Muurwerk met kantelen bekroond. De voorgevel wordt geleed door gekoppelde spitsboogvensters met bakstenen omlijsting en natuurstenen onderdorpels. Muurde el aansluitend bij de pastorie is gedeeltelijk verhoogd en voorzien van een groot spitsboogvenster met traliewerk. Linkergevel eveneens met twee gekoppelde vensters voorzien van traliewerk. Achtergevel met drie gekoppelde grote spitsboogvenster met elk twee lancetramen en een rondvenster. De zoldering van de sacristie is met moer- en kinderbalken gedekt, sleutelstukken met peerkraal. Vensters gevuld met glas-in-lood in heldere, rode en blauwe kleuren.

Waardering

Gave sacristie met voor de functie en tijd van ontstaan kenmerkende vormgeving deel uitmakend van het kerkelijk complex van de R.K. dorpskerk H. Adrianus en als zodanig van belang.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument